

”Orvuaar” vai ”au revoir”?

Muistan hyvin, milloin ensimmäistä kertaa kiinnostuin väitöstutkimukseni aihepiiristä. Aloittaessani englannin opiskelun 13-vuotiaana ihmettelin, miksi TV:n brittidekkareissa mainittiin usein faabelisti ”Aisopos”. Kielitaitoni karttuessa koin ahaa-elämyksen, kun tajusin, että tuo lausahdus liittyikin otaksumiseen – ”I suppose”. Ymmärsin siis kuulemaani vasta sitten, kun sain tietää, miten vieraskielinen ilmaus kirjoitettiin. Tätä kirjoitusasuun vaikutusta kuullun ymmärtämiseen tutkin väitöskirjassani.

Aiemmat tutkimukset äidinkielenpuhujilla osoittavat, että sanojen kirjoitusasu aktivoituu automaattisesti puhetta kuunneltaessa. Väitöstutkimuksessani minua kiinnosti, missä määrin näin käy myös ranskan kielen oppijoilla, jotka ovat olleet lukutaitoisia aloittaessaan ranskan opinnot. Suomen kielessä jokaista äännettä vastaa yleensä yksi kirjain. Ranskan kielessä näin ei ole, vaan vaikkapa o-äänne voidaan kirjoittaa usealla eri tavalla (esim. *o*, *au*, *eau*, *ot* ja *os*). Sanan kirjoitusasua ei siis voi päätellä suoraan sen äänneasusta.

Tutkimukseen osallistui suomenkielisiä ranskan oppijoita alkeiskurssilaisista aina hyvin edistyneisiin oppijoihin. Muun muassa silmänliikemenetelmin saadut tulokset osoittavat, että sanojen kirjoitusasu aktivoituu puhuttujen sanojen tunnistuksessa myös vieraan kielen oppijoilla. Kirjoitusasun vaikutus oli kuitenkin erilaista aloittelevilla ja edistyneillä oppijoilla. Esimerkiksi ranskan kielellä lausuttu ”orvuaar” eli ”näkemiin” aktivoi edistyneiden oppijoiden mielessä ranskan kielen kirjoitusasun ”au revoir”, kun taas aloittelevien oppijoiden mielessä aktivoitui suomen kielen mukainen kirjainyhdistelmä ”orvuaar”. Tällainen äidinkielen aktivoituminen saattaa hidastaa vieraan kielen puhuttujen sanojen tunnistusta. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että vieraan kielen oppijat eivät ole yhtenäinen joukko, vaan että prosessointimekanismit voivat olla erilaisia eri kielitaidon tasoilla.

Tutkimuksen tulokset viittaavat myös siihen, että vieraan kielen sanastotieto on epäsymmetristä: vaikka kirjoitetut sanat tunnistettiin melko hyvin, samat sanat eivät olleetkaan puhuttuna yhtä tuttuja. Tämä on varmasti monelle kielenoppijalle tuttu tilanne, mutta sitä ei juurikaan ole huomioitu vieraan kielen prosessointia mallinnettaessa. Jatkotutkimuksissa olisi kiinnostavaa selvittää, millaisilla menetelmillä tätä kuulua voitaisiin kuroa umpeen.

Outi Veivo työskentelee yliopisto-opettajana Turun yliopiston ranskan oppiaineessa.